

УДК 725.87

кандидат архітектури С.О. Ніканоров,
Київський національний університет будівництва та архітектури

МІСТОБУДІВНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПЛЯЖНОЇ ЗОНИ ПРИ ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСАХ

Розглянуті містобудівні особливості формування пляжних зон при туристичних комплексах.

Ключові слова: прибережна територія, пляжна зона, пляж, туристичний комплекс.

Туристичний комплекс – відносно самостійний рекреаційний заклад, що складається з об'єктів туристичного обслуговування, призначених для розміщення, організації харчування, відпочинку й розваг, організації культурно-видовищних заходів, туристсько-пізнавальних екскурсій

Водойми в поєднанні з зеленими насадженнями є одним з основних місць відпочинку населення міст. У зв'язку з тим що купання, сонячні ванни, катання на човнах і прогулянки біля водойм є найбільш привабливими видами масового відпочинку, це необхідно враховувати при планувальному рішенні і інженерному благоустрої прибережної смуги.

На береговій смузі слід передбачати три зони, різні за своїм функціональним призначенням. Поблизу урізу води шириною до 30-40 м розташована перша зона або безпосередньо пляж. Вона представлена відкритими просторами з необхідним обладнанням для прийняття сонячних ванн. Ця зона має найбільшу щільність заповнення.

Особливу увагу необхідно приділяти пляжній та парковій зонам водно-туристичного комплексу (ВТК), їх організація впливає на повноцінне забезпечення рекреаційних потреб відпочивальників (рис. 1).

Пляж – допоміжна зона ВТК, яка повинна забезпечувати одночасне перебування на ньому 80 % від загальної кількості відпочивальників, з розрахунку 5 м² на одне місце. За видом акваторій при ВТК пляж є морським, формується на Причорноморській території України, та максимально прилягає до спортивно-розважальної та паркової зони ВТК, забезпечуючи активний і пасивний відпочинок рекреантів.

За видом акваторій пляж і пожуть бути: морські, річкові, озерні, на штучних водоймах.

За функціональним призначенням пляж може поділитись на загальний і спеціалізований.

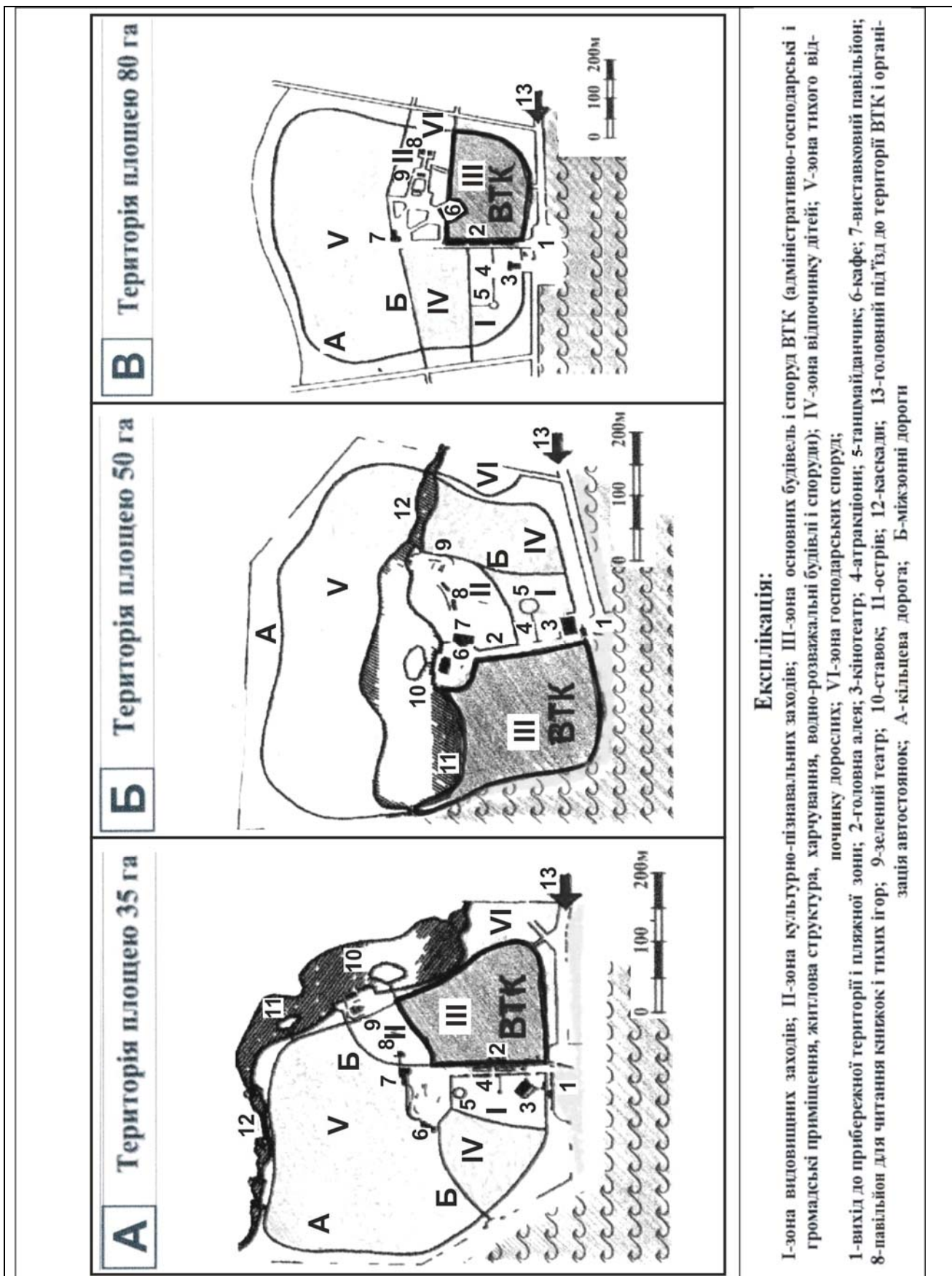

Рис.1. Приклади організації пляжної і паркової зон при туристичному комплексі

За способом улаштування пляж може бути природним, насипним і таким, що складається з відкритих майданчиків.

Для організації спеціалізованих пляжів (жіночих, чоловічих, дитячих, лікувальних) використовують як природні пляжні ресурси, так і їх поєднання з відкритими майданчиками.

Штучні насипні пляжі влаштовують у тих випадках, коли недостатньо природних пляжних ресурсів (наприклад, у Криму в Форосі – штучний насипний пляж; у Франції в зоні відпочинку Мурийон – п'ять насипних пляжів

Пляж (рис. 2) – смуга суходолу з піску та гальки; часто утворюється на захищених ділянках берегової лінії, але може знаходитись і в менш сприятливих зонах за активного формування прибіжних відкладів. Верхні ділянки пляжів часто складаються з великої гальки та мають відносно крутий похил ($10-20^\circ$), тоді як нижня смуга складається з піску або мулу та має менший похил (2°).

Друга зона, що примикає до пляжу, відводиться для активного відпочинку. На ній розміщуються площадки і ділянки для волейболу, баскетболу, настільного тенісу, бадмінтону та інших ігор. Залежно від планувального рішення всієї берегової смуги вона може мати ширину від 15 до 40 м. Ця зона має меншу щільність відпочиваючих, ніж попередня.

Третя зона - зона тихого відпочинку, яка призначена для прогулянок і відпочинку в тіні. Вона обладнується майданчиками для відпочинку і прогулянковими доріжками і має найменшу щільність відпочиваючих.

Території пляжів вибираються поза зоною санітарної охорони джерел водопостачання і далеко від ділянок можливого забруднення води. При влаштуванні пляжів на річках приділяють велику увагу швидкості течії, яка не повинна перевищувати 1 м / с.

Глибина водойми для купання не повинна перевищувати 2 м, причому водна акваторія повинна мати дві зони: для тих, хто не вміють плавати з глибиною до 1,2 м і для тих, хто вміють плавати з глибиною до 2 м. Дно водойми повинно бути пологим і його ухил не перевищувати 0,03, причому при більш пологому дні (ухил 0,015) ширина водної смуги, що використовується для купання, повинна бути порядку 200 м. При більшому ухилі вона скорочується до 50 м. Розрахункова площа на одного відпочиваючого приймається для пляжу 4-5 м², для водної поверхні 5-6 м².

Пляжі можуть бути трав'яні, піщані, гравійні. Територія пляжу повинна бути рівною з ухилом до води в межах 0,01 - 0,03. При несприятливих ґрунтах створюють штучне покриття з привізного матеріалу. На території пляжу встановлюють парасолі, навіси, кабінки для переодягання, в ряді випадків душі, а також туалети та сміттєзбірники.

На територію пляжу не повинна надходити забруднена вода поверхневого стоку. Для цього перед пляжем влаштовується водостічна система, що перехоплює поверхневі води, які надходять до пляжу з більш високих територій.

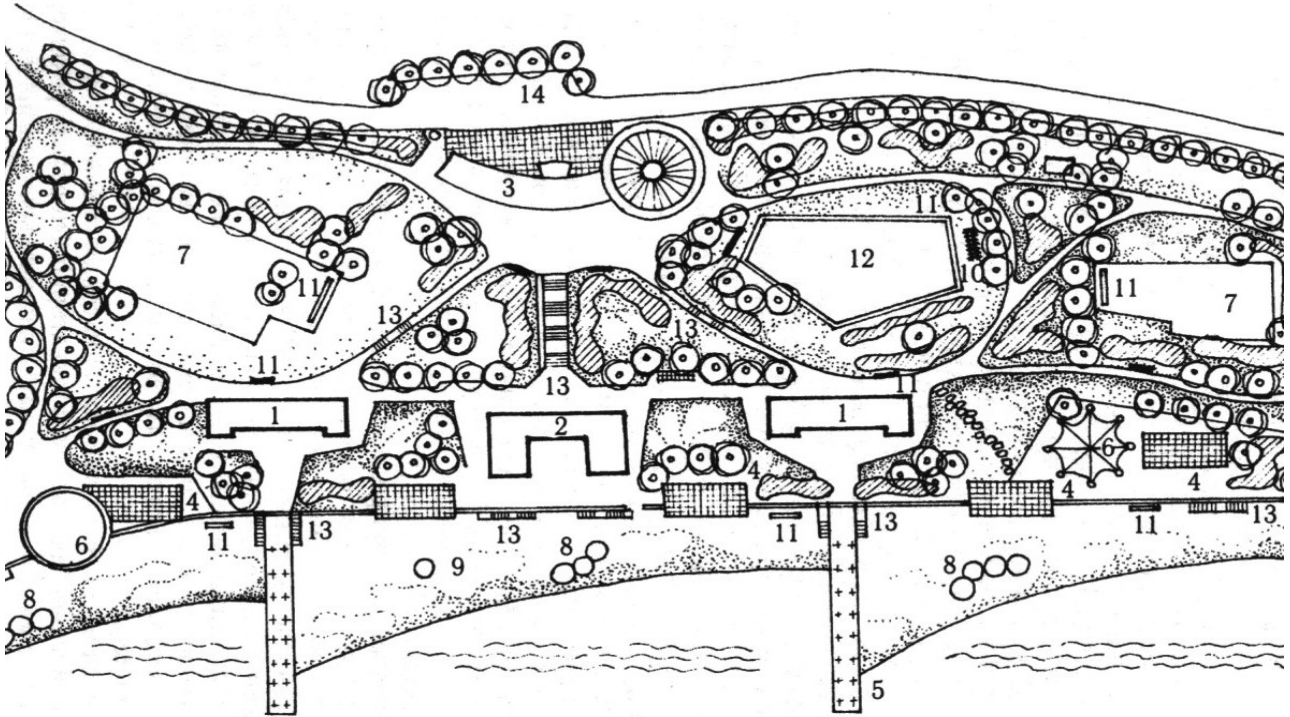

Рис. 2. Планувальна організація спеціалізованого пляжу:

1 – зимові павільйони; 2 – медичний павільйон; 3 – павільйон відпочинку; 4 – аерарій, 5 – аеросолярій на буні; 6 – тент; 7 – майданчики лікувальної фізкультури; 8 – тіньові навіси; 9 – пляж; 10 – перголи; 11 – лавки; 12 – купальний басейн; 13 – сходи; 14 – автостоянки

В результаті високої швидкості течії і хвильового впливу відбувається ерозія берега і пляж руйнується. Щоб зменшити винесення частинок пляжу і затримати наноси, використовують інженерні заходи у вигляді хвиленапрямних дамб, бун та хвилеломів.

Хвилеломи і буни захищають пляж від розмиву і збільшують його площу в бік водойми. Хвилеломи в основному використовують на морських пляжах. Їх розташовують вздовж берега, вони можуть бути незатоплені і затоплені, тобто вище або нижче рівня води. Від берега їх розташовують в залежності від матеріалу дна на відстанях від 20 до 100 м. Буни розміщують перпендикулярно або під кутом до берега і пов'язані з ним. Вони досить ефективні для процесу збільшення території як для морських, так і для річкових пляжів [2, 3].

Уздовж пляжу проходить розподільна алея, відокремлена від нього зеленими насадженнями і з'єднується з пляжем проходами. Ширина зеленої смуги повинна бути не менше 6 м. Ширина розподільної алеї визначається з урахуванням відвідуваності пляжу. Поперечний профіль її проектується таким чи-

ном, щоб поверхневі води не потрапляли на пляж. Під нею прокладається водостічний колектор.

При організації пляжу слід влаштовувати окремі пляжі для дітей. Дитячі пляжі повинні мати меншу глибину. Їх можна влаштовувати окремою замкненою водоймою, сполученою для обміну води з основною, або огороджуючи ділянку водної поверхні. На дитячих пляжах повинні бути навіси, гірки для скокування у воду та інше обладнання.

Особливу увагу слід приділяти місцям для купання і навчання плаванню. Площа пляжу повинна забезпечувати одночасне перебування на ньому 80 % загальної кількості відпочивальників у таборі з розрахунку 5 м^2 на 1 місце. Розміщувати пляж краще на північному або північно-східному березі водоймища з пологим ухилом, піщаним ґрунтом в прибережній частині, похилим і чистим дном без каменів, ям, обривів, мулу та водоростей. Якщо пляж буде на березі річки, необхідно щоб поблизу не було холодних ключів та швидкість течії в цьому місці не перевищувала $0,5 \text{ м} / \text{с}$.

Пляж обладнують кабінами для переодягання, тентами, душовими і туалетами з розрахунку одна духова сітка і один унітаз на 75 -100 чол., рятувальними засобами, для занять фізичною культурою. Тут має бути також відведено місце для медсестри. Якщо дозволяють умови і засоби, на пляжі будують комору спортивного та іншого інвентарю, тіньові навіси, надводний солярій, аерарій (площа солярію визначається з розрахунку $4,5 \text{ м}^2$ а аерарію - $3,5 \text{ м}^2$ на 1 місце).

Пляж обладнують пристроями для розваг відпочиваючих. Наприклад, гірка (висота від 2 до 5 м), з якої до води спускається похилий жолоб (лоток), покритий лінолеумом або пластмасою. Крутизна нахилу змінюється від малої до великої і знову до малої. Жолоб закінчується на висоті 20 - 30 см над поверхнею води. Колода (на висоті 1 м над рівнем води) довжиною 3-6 м і завтовшки 10-30 см, що має дві опори. Кінець без опори вібрує і ускладнює виконання вправ. Барабан (бочка) діаметром 100-150 см закріплюється на осі так, щоб наполовину був занурений у воду [6].

Лікувальний пляж, який може також входити до складу загальної пляжної зони ВТК, має відповідне обладнання та пристрої для прийняття сонячних і повітряних ванн у поєднанні з купанням. У зв'язку з необхідністю забезпечення різноманітними кліматолікувальними процедурами виділяють такі функціональні зони: для купання, тренувального режиму (солярій); щадного режиму (аеросолярій); медичного обслуговування (медпункт з душами, роздягальнями, санвузлами); лікувальної фізкультури та спорту; зелених насаджень з доріжками та алеями для відпочинку, які є одночасно частиною загальної системи озеленення [5, 7].

Пляжна зона з пунктами медичної та рятувальної служб повинна бути відокремлена від зони пристаней для плавальних засобів, зони технічних споруд (елінгів, ремонтних майстерень, будівель для зберігання і прокату плавальних засобів, а також складу матеріалів, необхідних для ремонту).

Поєднання у зонах ВТК стаціонарних і нестаціонарних, цілорічних і сезонних, більш чи менш комфортабельних споруд дозволяє збільшити місткість ВТК, урізноманітнити рекреаційну забудову, сформувати єдину систему обслуговування.

Література

1. Фомін І.О. Організація місць масового відпочинку. – К.: «Будівельник», 1969. – 19 с.
2. Бакутис В.Э., Горохов В.А., Лунц. Л.Б., Расторгуев О.С. Инженерное благоустройство городских территорий. – М.: Стройиздат, 1979. – С.196-197.
3. Ежов В.И., Ежов С.В., Ежов Д.В. Архитектура общественных зданий и комплексов. – К.: ВИСТКА, 2006.
4. Иванова А.Д., Фрумин Г.И. Архитектурно-планировочная организация прибрежных территорий. Краткие методические рекомендации. – К.: 1969. – С. 9–12.
5. Лукьянова Л.Г., Цыбух В.И. Рекреационные комплексы. – К.: Вища шк., 2004. — 346 с.
6. Матяжов В.С. Оздоровительные базы и лагеря. – К.: «Будівельник», 1979. – С. 12-13.
7. Методические рекомендации по планировке, застройке, озеленению и благоустройству жилых районов в различных природно-климатических условиях УССР. – К.: КиевНИИП градостроительства, 1971. – С. 1–8.

Аннотация

В статье рассмотрены градостроительные особенности формирования пляжных зон при туристических комплексах.

Ключевые слова: прибрежная территория, пляжная зона, пляж, туристический комплекс.

Annotation

The article deals with peculiarities of urban development in beach areas and recreation tourist complexes.

Keywords: coastal area, beach zonaya, beach, tourist complex.